OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Hallituksen esitys laiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta jne. (HE 212/2026 vp)

Sivistysvaliokunta, vastinekuuleminen
3.11.2026

Ehdotukset liittyen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin

Varautumisvelvollisuus yksityisoikeudellisille koulutuksen järjestäjille toisella asteella

- **LVV:llä ei yleistä valvontatoimivaltaa** → OKM:llä yleinen valvonta- ja ohjausvastuu toimialallaan. LVV:n mahdollista valvontatoimivaltaa harkittava tulevalla hallituskaudella.
- **Kustannusvaikutus pienille koulutuksenjärjestäjille**→ valmiussuunnittelun on tapahduttava osana koulutuksen järjestäjien omaa toimintaa, tukea OKM, OPH ja LVV
- **Mahdollinen siirtymäajan tarve** → varautuminen jatkuvaa ja pitkäjännitteistä työtä.
- **LVV:n ja OKM:n kuntien valvonnan päällekkäisyys** → valvonta tehdään OKM:n ja LVV:n yhteistyönä

Oppivelvollisten ensisijaisuus

- **Huoltovarmuuden näkökulmasta tärkeiden koulutusten varmistaminen opiskelijoiden iästä riippumatta**

→ OKM pitää tärkeänä, että poikkeusoloissa ja häiriötilanteissa voidaan turvata huoltovarmuuden ja yhteiskunnan kriittisten toimintojen kannalta välttämättömän koulutuksen järjestäminen.

→ Pitkäkestoisissa kriiseissä korostuu tarve varmistaa sellaisen henkilöstön saatavuus, jonka työpanos on välttämätön yhteiskunnan toimintakyvyn, huoltovarmuuden ja elinkeinoelämän jatkuvuuden kannalta.

→ Poikkeusoloissa työvoimatarpeet voivat muuttua nopeasti, kun kriittisten alojen henkilöstötarve kasvaa ja uusia osaamistarpeita syntyy.

→ Ammatillisen koulutuksen järjestäjillä tulee olla valmius vastata muuttuviin työvoimatarpeisiin joustavasti järjestämällä myös tutkintoja lyhyempiä osaamiskokonaisuuksia.

Valtakunnallinen tai alueellinen etäopetustehtävä sekä varautumisen koordinaatiotehtävä

- **Uusien tehtävien kulujen korvaaminen** → voidaan hyödyntää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 32 e §:n mukaista harkinnanvaraista rahoitusta.
- **Etäopetustehtävästä:** vakavassa kriisitilanteessa esim. YTOja etäopetuksena opiskelijoille, joita ei tavoiteta oppilaitoksissa tapahtuvaan koulutukseen esim. siksi, että he ovat paenneet Suomesta. Opetus ei siten olisi sidoksissa siihen, että henkilö on tietyn koulutuksen järjestäjän opiskelija, vaan se olisi lähtökohtaisesti avointa kaikille Suomen kansalaisille. Vaihtoehtoisesti etäopetuksen tehtävä voitaisiin myöntää lukiokoulutuksen järjestäjälle ja sen kohderyhmänä ovat kaikki toisen asteen koulutuksen opiskelijat, jotka ovat paenneet kotiseudultaan tai Suomesta eivätkä voi osallistua normaaliin oppilaitosmuotoiseen tutkintokoulutukseen.

Valtakunnallinen tai alueellinen etäopetustehtävä sekä varautumisen koordinaatiotehtävä

- **Väestönsiirroista:**

→ hallituksen esityksessä ei oteta kantaa mahdollisiin väestönsiirtotilanteisiin tai valmiuslain mukaiseen mahdolliseen toiminnan siirtämiseen toiselle paikkakunnalle. Säännökset ovat valmiuslaissa.

→ Jos koulutuksen järjestäjän toiminta valmiuslain nojalla keskeytetään, keskeytyy kyseisen koulutuksen järjestäjän koulutustoiminta kokonaisuudessaan. Jos puolestaan koulutuksen järjestäjän toiminta siirretään, on sen mahdollista toteuttaa koulutusta myös etä- ja verkkoyhteyden kautta. Ammatillisessa koulutuksessa etäopetuksen järjestämisen mahdollisuus on kuitenkin rajoitettua.

Ylioppilastutkinnon siirtäminen

- **Ylioppilastutkinnon kokeiden siirtäminen/aikaistaminen:**

→ Sääntelyn oltava riittävän väljää, jotta varaudutaan myös ennakoimattomiin tilanteisiin.

→ Koronapandemian aikana yo-tutkinnon kokeita jouduttiin aikaistamaan kahdella viikolla

→ Ajankohdan muuttaminen mahdollista ainoastaan poikkeusoloissa tai häiriötilanteessa eli opiskelijoiden terveyden ja turvallisuuden pitää olla vaarassa.

Toimeenpano, tuki ja jatkokehittäminen

- Kuntaliitto piti lausunnossaan tärkeänä, että häiriötilanteita ja poikkeusoloja koskevan sääntelyn toimeenpanoa tuetaan ja kehitetään, ja että lainsäädäntöä myös jatkokehitetään.
- OKM pitää niin ikään tärkeänä, että häiriötilanteita ja poikkeusoloja koskevan sääntelyn toimeenpanoa tuetaan riittävällä ohjauksella, tukimateriaaleilla ja hyvien käytäntöjen levittämisellä. Ministeriö katsoo lisäksi, että sääntelyn toimivuutta on tarpeen seurata käytännön kokemusten perusteella ja arvioida mahdollisia jatkokehittämistarpeita tulevalla hallituskaudella.

Työelämätoimikuntien lakkauttaminen

Lausuntopalaute

- Useat lausunnonantajat suhtautuivat kriittisesti työelämätoimikuntien lakkauttamiseen ja katsoivat, että työelämän vahva osallistuminen ammatillisen koulutuksen kehittämiseen ja laadunvarmistukseen tulee turvata myös jatkossa.
- Lausunnoissa korostettiin tarvetta selkeälle korvaavalle mallille sekä uusien rakenteiden valmistelulle yhteistyössä työelämän ja koulutuksen järjestäjien kanssa.
- Työelämätoimikuntia pidettiin tärkeänä osana tutkintojärjestelmän kehittämistä eivätkä nähneet niiden lakkauttamisella saavutettavia säästöjä riittävänä perusteena muutokselle.
- Osa lausunnonantajista esitti nykyisen sääntelyn säilyttämistä toistaiseksi tai työryhmävalmistelussa aiemmin ehdotetun uuden työelämäyhteistyömallin jatkovalmistelua.

Ministeriön vastine tiivistetysti

- Ammatillisen koulutuksen lainsäädäntö velvoittaa huomioimaan työelämän tarpeet ja tekemään yhteistyötä työ- ja elinkeinoelämän kanssa koulutuksen suunnittelussa, toteutuksessa, arvioinnissa ja kehittämisessä.
- Ministeriö pitää työelämäyhteistyötä koulutuksen laadun ja uskottavuuden kannalta välttämättömänä.
- Hallitus on vahvistanut työelämälähtöisyyttä uudistamalla ammatillisen koulutuksen rahoitusmallia ja toiminnanohjausta (kokeilu) siten, että ne kannustavat koulutuksen järjestäjiä tiiviimpään yhteistyöhön työelämän kanssa sekä vastaamaan paremmin työvoima- ja osaamistarpeisiin.

Ministeriön vastine tiivistetysti

- Työelämätoimikuntien mahdollisuudet valvoa koulutuksen laatua koko järjestelmän tasolla ovat olleet rajalliset, koska toimikunnat ovat voineet tarkastella vain pientä osaa koulutuksen järjestäjistä.
- Työelämätoimikuntia ei poistettaisi kokonaan, vaan ministeriöllä säilyisi mahdollisuus asettaa määräaikainen työelämätoimikunta.
- Työelämätoimikuntien lakkauttaminen tuottaa valtiontalouden säästöjä (yht. 800 000 euroa), kun taas lausunnoissa esitetty vaihtoehtoinen työryhmämalli edellyttäisi uusien pysyvien toimielinten ja lisärahoituksen perustamista, mitä ministeriö ei pidä nykyisessä taloustilanteessa realistisena.

Ylioppilastutkinnosta annettuun lakiin ehdotettavat muutokset

Perusteluvelvollisuudesta poikkeaminen

- Suomen Lukiolaisten Liitto katsoo, että ylioppilaskokeiden suuren merkityksen vuoksi kokelaiden oikeusturvaa tulee vahvistaa.
- Liitto pitää ongelmallisena, ettei ylioppilastutkintolautakunta perustele oikaisuvaatimuksiin antamiaan ratkaisuja, vaikka kyse on käytännössä ainoasta muutoksenhakukeinosta.
- Lausunnossa esitetään, että oikaisuvaatimuspäätökset tulisi velvoittaa perustelemaan, mikä parantaisi opiskelijoiden oikeusturvaa ja tukisi arviointityön kehittämistä.

Ministeriön vastine tiivistetysti

- Ehdotettu sääntely vastaa nykykäytäntöä ja ottaa huomioon apulaisoikeusasiamiehen näkemyksen, jonka mukaan oikaisuvaatimusten perustelua koskeva kysymys tulisi ratkaista lainsäädännössä ylioppilastutkinnon erityispiirteet huomioiden.
- Perusteluvelvollisuudesta joustaminen nopeuttaa oikaisuvaatimusten käsittelyä, mikä on tärkeää prosessin joutuisuuden edistämiseksi, mikä edistää kokelaiden oikeusturvaa esimerkiksi korkeakouluvalintojen ja uusintakokeisiin ilmoittautumisen vuoksi.
- Yksityiskohtaisten perustelujen antamisen arvioidaan voivan aiheuttaa yhdenvertaisuusongelmia, koska osa kokelaista saisi muuta tarkempaa arviointia koskevaa neuvontaa. Arvostelun perusteista annetaan tietoa muun muassa hyvän vastauksen piirteiden, pisteytyksen ja lautakunnan ohjeiden kautta.
- Kokelaan oikeusturva toteutuu ilman hallintolain mukaista yksityiskohtaista päätösperustelua, kun otetaan huomioon oikaisuvaatimusten käsittelymenettely, usean arvioijan osallistuminen, arvostelutietojen saatavuus sekä mahdollisuus uusia kokeita.

Oikeus osallistua englanninkieliseen ylioppilastutkinnon kokeeseen

- Ylioppilastutkintolautakunta toteaa lausunnossaan, että esitystä olisi tarpeen täydentää siten että sääntely kattaa yhdenmukaisesti myös englanninkielisen ammatillisen perustutkinnon aloittamiseen, jotta sääntely kattaisi kaikki opiskelijaryhmät, joilla on oikeus suorittaa ylioppilastutkinto englannin kielellä.

→ Ehdotetaan, että pykälään lisätään myös englanninkielinen ammatillinen perustutkinto.

Kiitos!